

Gerro

d'Antoni Cumella (1980)

Fitxa

Glòria Fusté

Historiadora de l'art

FITXA TÈCNICA

Autor: Antoni Cumella i Serret

Nom de l'objecte: gerro

Tècnica: gres esmaltat

Mides: diàmetre boca, 2 cm
diàmetre base, 10 cm
diàmetres màxim, 23,8 cm
alçada, 15,7 cm

Signat, datat: Cumella 1980

Museu de Granollers: núm. inv. 763

Font d'ingrés: donació d'Antoni Cumella

ANTONI CUMELLA I SERRET, CERAMISTA

Antoni Cumella i Serret (1913–1985) és l'artista de Granollers més conegut internacionalment; de fet va ser conegut i reconegut primer a Europa que a l'Espanya franquista. Cumella va exposar a Alemanya, Suïssa, França i Itàlia. Ja a l'any 1936, sent molt jove, va obtenir la Medalla d'Or a la VI Triennial de Milà. L'any 1956 va participar en tres mostres a Alemanya: *Ceràmica de Cumella, litos de Miró*, al Städtische Kunstsammlungen de Bonn; *Ceràmica de Cumella, gravats de Picasso*, al Haus der Heimat d'Iserlohn, i *Ceràmica de Cumella, escultures de Berto Lardera*, al Haus Lange Museum de Krefeld. Més tardana és l'exposició que va organitzar la Generalitat de Catalunya a París el 1983, *Antoni Cumella, ceràmiques 1981-1983*.

A Barcelona, de manera intermitent Cumella va ser present en el món artístic. Entre les moltes exposicions que va fer podem esmentar la primera exposició individual a la galeria Syra, l'any 1936. Importants van ser també la de la galeria Dau al Set al 1974 i posteriorment la que va organitzar l'any 1990 el Museu de Ceràmica de Barcelona.

A la ciutat de Granollers és on trobem la primera exposició seva l'any 1929, a la sala de la Unió Liberal. Tres anys més tard, al 1932, Cumella va exposar a la Biblioteca Popular de Granollers. Cal mencionar l'exposició del Museu de Granollers l'any 1982 i el catàleg biogràfic i l'exposició organitzada pel Cercle Cultural Fundació Caixa de Pensions el 1987.

També a Madrid es va exposar diverses vegades l'obra de Cumella. Destaquem la de l'any 1955 al Museo de Arte Contemporáneo de Madrid, i la d'*Homenaje a Cumella* l'any 1986, que a manera de reconeixement va organitzar el Museo Español de Arte Contemporáneo i que va ser la primera exposició antològica, en la qual, una vegada més, es posà de manifest la transcendència de l'obra d'Antoni Cumella.

OBRA

A la dècada dels anys trenta es produeix un gir molt significatiu de la ceràmica. Antoni Cumella, paral·lelament als treballs de Llorens Artigas, fa possible que la ceràmica, un dels oficis més ancestrals, s'insereixi en l'art, i ho fa en el nou camí de les avantguardes artístiques. Les seves obres, si bé estan lligades al torn com a procés i al gres com a material, estan desproveïdes de funcionalitat i d'ús tradicional, i s'allunyen i es desvinculen de les arts decoratives. Aquesta ruptura ja es veu en les primeres peces, en què el treball de l'artista posa de manifest aquesta voluntat d'inserir la ceràmica en l'art amb el consegüent trencament amb la tradicional classificació com a disciplina menor o arts aplicades.

Les seves obres –els gerros, els relleus, els plafons, els murals i les escultures– constitueixen un nou estatus tridimensional de la ceràmica, al marge de conceptes estancs i esgotats. Les seves peces ja no són de gènere: són obres d'art. Cumella fa un art del seu temps. Articula el seu discurs a partir del pensament avantguardar-

dist, moviment que lluita per la llibertat expressiva, que experimenta i investiga amb els materials, que se situa de ple en la idea de procés i es referma en la consecució de les formes pures amb independència funcional. Aquesta autonomia de l'art porta Cumella a una recerca en profunditat: formal, estructural i conceptual.

Cumella va tenir sempre present l'ofici de terrissaire, amb un gran coneixement artesanal de les tècniques d'alta temperatura. Va utilitzar les dues grans novetats del segle xx, que són els forns de gas i torns elèctrics, i un tipus d'argila d'importació: el gres. Aquestes novetats són incorporades a un treball incansable i que no defalleix en la recerca de la perfecció. El procés creatiu està en constant harmonia amb la investigació tècnica. Això queda palès en l'apropament de Cumella, amb les seves investigacions tècniques, a la tradició coreana, xinesa i japonesa, pel coneixement que tenen de la tècnica de pastes vitrificades a altes temperatures.

GERRO DE 1980

El gerro escollit, signat i datat al 1980, pertany al grup de peces realitzades els últims anys de creació de Cumella i exemplifica molt bé la depurada execució matemàtica geomètrica pròpia del treball d'aquest artista i, a la vegada, mostra la constant presència de la natura com a font d'inspiració en la seva obra. El gerro incorpora en l'harmonia de la forma i el color l'equilibri que trobem en la naturalesa. Aquest equilibri s'aconsegueix en el gerro

gràcies a la puresa de les formes, tornejadades per mans perfeccionistes i ment científica, que construeixen aquest volum ovalat el·líptic de color blavós fosc esquitxat amb diferents tonalitats groguenques i verdoses. Aquesta tipologia de gerro és el contrapunt d'altres obres de Cumella, com els plafons ceràmics, en què l'artista mostra no tant l'equilibri i la puresa de les formes, sinó l'esdevenir d'aquestes, és a dir la permanent transformació de la naturalesa, presentant formes cel·lulars o representacions d'evolucions geològiques, tractades amb expressives abstraccions atemporals.

El gerro és de gres, el material més utilitzat per l'artista. El gres és una pasta compacta i opaca, blanca o de color. La seva característica diferencial és l'alt percentatge de silici i alumina que té i que vitrifica a una temperatura molt elevada, entorn de 1.300°C. Sent una terra natural de gran duresa i plasticitat permet la fabricació d'objectes de parets molt fines, com es veu en els seus gerros amb llargs colls, en les peces més estilitzades i de cossos bicònics amb una gran desigualtat entre el coll i el ventre. En el cas d'aquest gerro, tot i ser de volum equilibrat, construït amb formes suaus, està dotat d'una gran corporeïtat, amb parets gruixudes que donen la sensació d'objecte pesant. És com si la matèria transformada en objecte d'art es volgués mantenir vinculada al seu origen, la terra. Aconsegueix una forma original i perfecta, senzilla i primitiva –entenent el primitivisme com a sinònim del que és essencial i rebuig del que és anecdòtic–, que ens porta a les arrels de la natura, la matèria, el color i la forma.

Aquest gerro de Cumella de formes sòbries, subtils i depurades, no deixa lloc als elements superflus. En la puresa formal i volumètrica no hi ha lloc als afeigits; no té nanses ni peus. L'únic element que trenca amb la forma arrodonida és el coll curt i poc pronunciat, de boca petita, que reafirma la manca de funcionalitat de l'objecte i descobreix el blanc lluminós de l'interior de la peça. L'espai interior és insignificant en comparació amb el que s'imagina des de l'exterior mirant el gerro.

Podem dir que Cumella treballa els gerros com a escultures. L'espai de contingut físic real ha perdut la seva finalitat conceptual funcional; són, per tant, objectes biomòrfics, formes lliures, grans volums arrodonits i modelats; són objectes esculturals que porten en el seu si envair i crear espais. Són representacions abstractes, creades amb l'ajut del torn, submises a la simetria i que transgredeixen el concepte originari del gerro.

L'esmalt és la pell que recobreix el cos de les senzilles formes tornejadades. L'obra de Cumella va més enllà del sentit de la vista. Amb el seu acabat rugós, el gerro estimula el tacte. Cumella, a part d'aconseguir una gran qualitat i varietat d'esmalts amb fórmules químiques –que ell mateix elabora amb el mestratge de la seva esposa, Agnès Vendrell– dona al gerro el tret de la textura amb acabats: rugosos, granulats, llisos, mats, satinats... Cal remarcar que aquesta varietat de matisos s'aconsegueix per un gran coneixement químic i, a la vegada, un bon funcionament dels forns. La riquesa de tonalitats dels esmalts fa possible associar la textura com a acabat a les propostes de l'informalisme. Aquest gerro té

un acabat d'esmalt mat, té una textura rugosa, que dona a la peça un aspecte nuvolós.

Els gerros de Cumella s'han d'entendre com una activitat creadora que parteix de la llibertat expressiva. Un art sense prejudicis, que parla per si sol; la matèria manipulada, en formes acabades i depurades, crea l'objecte d'art i la capacitat pròpia d'aquest d'establir diàleg. És únic i individual: obra d'un artista que utilitza la terra i els esmalts per expressar el seu univers amb el seu propi llenguatge.

Exposicions

Antoni Cumella, ceràmiques 1981-1983, Centre d'Estudis Catalans, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, París, 1983. *Homenaje a Cumella*, MEAC Madrid, 1986. *Peces del segle XX, Fons del Museu 10*, Granollers, 1989. Antoni Cumella, Museu de Granollers, *Peces del segle XX*, Granollers, 1996.

Catàlegs

Antoni Cumella, ceràmiques 1981-1983, Centre d'Estudis Catalans, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, París, 1983: fotografia a color núm. 11. *Homenaje a Cumella*, MEAC Madrid, 1986: pàg. 60 fotografia núm. 187. *Peces del segle XX, Fons del Museu 10*, Granollers, 1989: fotografia. Antoni Cumella, Museu de Granollers, *Peces del segle XX*, Granollers, 1996: pàg. 8 fotografia color.

BIBLIOGRAFIA

- Antoni Cumella*, text d'A. Cirici Pellicer, Syra Galeria d'Art; Barcelona, 1958.
- Ceràmicas de Cumella*, J. M. Valverde, Illescas; Bilbao, 1961.
- Maîtres potiers contemporains*, text de M. Faré, Musée des Arts Décoratifs; París, 1963.
- Homenaje a Cumella*, «Ascètica y mística de Antoni Cumella», de Blai Bonet; «La obra de arte y su autor», de P. Laín Entralgo; «La plástica poética de Cumella», d'A. Sartoris; «Un clásico de la cerámica moderna», de Heinz Spielmann; «Antoni Cumella, un clásico», de B. Porcel; «Cumella, en el recuerdo», de J. Ainaud de Lasarte; «El hombre por la palabra y el cántaro por su sonido», de J. Corredor-Matheos. Museo Español de Arte Contemporáneo, Ministerio de Cultura, Dirección General de Bellas Artes, Madrid, 1986.
- Antoni Cumella, Museu de Granollers: peces del segle XX*, «La recerca d'un destí real, natura morta de silenci», de M. Clot; Granollers, 1996.